

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

LEGAL PRINCIPLES OF STATE POLICY IN THE SPHERE OF CONSUMER RIGHTS PROTECTION

Лига А.І., аспірант

Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України»

Євроінтеграційні прагнення України та взяті міжнародні зобов'язання, щодо забезпечення високого рівня захисту прав споживачів та сумісності національної системи захисту прав споживачів із відповідними системами країн-членів Європейського Союзу, вимагають реалізації ефективної державної політики у сфері захисту прав споживачів.

В статті продемонстровано, що сьогодні правове забезпечення системи захисту прав споживачів в Україні не відповідає європейській, адже за своєю суттю складається з одного суб'єкту, яким є Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. Для цього органу, питання захисту прав споживачів є другорядними, а питання координація та взаємодії із суспільством притаманні для європейських практик взагалі не передбачається серед напрямів діяльності служби. Тому, євроінтеграційні зобов'язання України вимагають істотних змін у наявній системі захисту прав споживачів у бік розвитку та підтримки функціонування її суспільної складової, що потребуватиме проведення ефективної споживчої політики.

У статті доводиться важливість значення українського споживача та податків зі споживачів для сучасної економіки України, яка тільки зростає внаслідок війни з Росією та в контексті повоєнного відновлення, через те, що міжнародна підтримка дозволяє підтримувати високий рівень споживання та податків, що платяться споживачами при купівлі товарів та послуг, в той час як, військові дії зупинили діяльність значної кількості суб'єктів господарювання.

Також, дано визначення для поняття «державна політика» та «державна політика у сфері захисту прав споживачів», виходячи з євроінтеграційних зобов'язань України та специфіки викликів перед державною політикою у сфері захисту прав споживачів, було визначено мету такої політики.

Ключові слова: споживач, державна політика, споживча політика, правове забезпечення, права споживачів, Угода про Асоціацію.

Ukraine's European integration aspirations and the international commitments made to ensure a high level of consumer rights protection and the compatibility of the national consumer rights protection system with the corresponding systems of the member states of the European Union require the implementation of an effective state policy in the sphere of consumer rights protection.

The article demonstrates that today the legal support of the consumer rights protection system in Ukraine does not correspond to the European one, because it essentially consists of one entity, which is the State Service of Ukraine for Food Safety and Consumer Protection. For this body, the issue of consumer rights protection is secondary, and the issue of coordination and cooperation of actions with society, inherent in European practices, is not considered among the directions of activity of the service at all. Therefore, the European integration obligations of Ukraine require significant changes in the available system of consumer rights protection towards the development and support of the functioning of its society component, which will require the implementation of an effective consumer policy.

The article proves the importance of the Ukrainian consumer and consumer taxes for the modern economy of Ukraine, which is only growing as a result of the war with Russia and in the context of post-war recovery, due to the fact that international support allows maintaining a high level of consumption and taxes paid by consumers when buying goods and services, while military actions stopped the activities of a significant number of business entities.

Also, it was given the concept of «state politics» and «state policy in the sphere of of the consumer rights protection», on the basis of the European integration obligations of Ukraine, and the specificity of the challenges in front of the state policy in the sphere of consumer rights protection, the main aim as such politics it was identified.

Key words: consumer, state policy, consumer policy, legal provision, consumer rights, Association Agreement.

Постановка проблеми. Конституція України проголошує, що «Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави». Кожна людина є споживачем товарів, робіт та послуг. Правовідносини в цій сфері охоплюють майже всі аспекти економічного життя держави, тому українська Конституція в статті 42 проголошує захист прав споживачів державним обов'язком.

Фактично споживачі формують українську економіку, адже частка витрат споживачів у формуванні українського ВВП за видатками у 2020 році складала 73.4 % або 3079 млрд. грн., що дозволяє умовно назвати їх «найбільшими неформальними інвесторами, що формують українську економіку».

Сумарна частка сплачених у 2020 році споживачами податків (416 млрд. грн), тобто приблизно 37.6 % Державного бюджету України, або 47.4 % від суми всіх сплачених в Україні податків. Основними податками, які сплачує український споживач, є так звані податки на товари та послуги, а саме акцизні податки та податок на додану вартість [1].

Ціна за якою недобросовісний бізнес реалізував товари споживачам, майже не відрізнялась від ціни яку правив за свій товар добросовісний бізнес, отже у 2020 році недобросовісні суб'єкти господарювання отримали конку-

рентну перевагу фактично привласнив 134.5 млрд грн.. від ПДВ та 53,4 млрд. грн. акцизного податку (які в іншому випадку могли сплатити споживачі до держбюджету через купівлю товару у добросовісних суб'єктів).

Крім того, українським споживачам завдано прямої економічної шкоди, щонайменше на суму 37.5 млрд. грн. та непрямої на 471 млрд. грн. через реалізацію контрабандних та контрафактних товарів. Тобто, товарів які не мають офіційної гарантії виробника, а отже потенційно порушують споживчі права, руйнуючи довіру споживачів до ринку, та завдає суттєвої шкоди добросовісним господарським практикам в Україні [1].

Актуальність статті обґрунтовується необхідністю політичного врегулювання сфери захисту прав споживачів, як через величезний вплив споживачів економічний розвиток, так і через євроінтеграційні зобов'язання України пов'язані з набуттям нашою державою 23.06.2022 статусу кандидата в члени ЄС та викладені в положеннях глави 20 Розділу 5 Угоди про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом з іншої, які вимагають приведення законодавства України у відповідність до базового законодавства ЄС.

Зокрема Україна зобов'язалась досягнути сумісності систем із захисту прав споживачів. В Європейському

Союзи така система активно використовує господарсько-правові засоби впливу на суб'єктів господарювання.

Зазначене, обґрунтовує необхідність дослідити державну політику у сфері захисту прав споживачів, її структуру та специфічні особливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних науковців проблематикою визначення поняття «державна політика» займалась такі вчені як, Д. В. Задихайло [2], О. Г. Пухкал [3], Н. Р. Нижник С. Д. Дубенко В. І. Мельниченко [4], та О. Рябічко [5], О. В. Лаврук [6] та В. І. Андріяш [7].

Питанням визначення поняття «державна споживча політика», її специфічним особливостям, а також господарським засобам державного впливу на суб'єктів господарювання приділена увага у працях, О. В. Звереві [8], Є. В. Ромат [9], В. Д. Мужайло та О. О. Слободянюка [10], Л. С. Тертишної [11], Р.І. Шабанова [12], О. П. Подцерковного [13].

Проте поняття «державна політика у сфері захисту прав споживачів» в контексті євроінтеграції України на сьогодні досліджено недостатньо.

Метою статті є дослідження змісту поняття державна політика у сфері захисту прав споживачів, та її специфічних особливостей в контексті євроінтеграційного розвитку України.

Виклад основних результатів дослідження. Сьогодні, перед нашою державою, постає необхідність узгодження основних елементів національної системи захисту прав споживачів в контексті євроінтеграційних зобов'язань України. Адже, відповідно до положення статті 415 глави 20 Розділу 5 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом (далі ЄС) Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами з іншої, Україна має забезпечити високий рівень захисту прав споживачів та досягти сумісності з системами захисту прав споживачів країн-членів ЄС [14]. Це потребує істотних перетворень які не можливі без послідовної державної політики з приведення національної системи захисту прав споживачів до вимог та принципів відповідної європейської системи захисту прав споживачів.

Для досягнення цілей статті виникає потреба зупинитися на загальному визначенні терміну «державна політика».

Сьогодні у вітчизняних нормативно-правових актах таке визначення відсутнє, тому пропонуємо вивести це визначення на підставі аналізу інших видів державних політик та наукових досліджень державної та публічної політики.

Основним нормативно правовим актом який за своїм змістом мав би закласти фундаментальну базу, як для визначення феномену «державної політики», так і структури її основних елементів (апарату), принципів та порядку функціонування, підходів та умов її реалізації проблематики ресурсного забезпечення в нашій державі є Закон України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики». Але, як справедливо зазначив Д. В. Задихайло «прийняття у 2010 році зазначеного Закону України лише актуалізувало масштабну правову проблему відсутності у законодавчому забезпеченні діяльності держави адекватну значенню і ролі правової інституалізації політико-правового феномену «державна політика» [2, с. 215].

Погоджуючись з позицією Д. В. Задихайло вбачаємо за необхідне додати, що Закон України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики», так і не визначив поняття терміну державна політика, обмежившись описом певних принципів та засад в кількох сферах державної політики. Причому попри те, що у ст. 12 Договору про заснування ЄС передбачено не тільки необхідність наявності споживчої політики, але й обов'язок її врахування в будь-якій іншій європейській політиці, що впливає на споживачів, у зазначеному Законі не знайшлося місця, ні споживчій

політиці, ні серед засад внутрішньої політики в економічній сфері ані у сфері формування інститутів громадянського суспільства [15].

Аналізуючи інші нормативні акти, можна зазначити, що попри те, що поняття «державна політика» в різних сферах використовується часто, але визначення цього поняття дано лише в наступних дев'яти законодавчих актах: Митний кодекс України; Закон України «Про засади державної регіональної політики»; Закон України «Про засади державної регуляторної політики ...»; Закон України «Про культуру»; Закон України «Про систему інженерно-технічного забезпечення АПК України»; «Модельний закон про вищу та післявузівську освіту»; Указ Президента України «Про державну регуляторну політику у сфері підприємництва»; Постанова КМУ «Про Концепцію державної промислової політики України»; Постанова КМУ «Про затвердження Морської доктрини України на період до 2035 року».

Аналіз визначених у цих нормативно-правових актах понять державних політик у відповідних сферах дозволяє зробити *узагальнений висновок*, що на часі *законодавець розуміє під державною політикою* - системну діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, яка через визначення цілей, організаційно-економічних, господарських, фінансових, адміністративних і правових заходів, засобів, відносин та узгоджених дій забезпечує взаємопов'язаність процесів з нормотворення, спрямування, регулювання, матеріальної та нематеріальної підтримки, захисту, розвитку, інтеграції та усунення перешкод для досягнення соціально важливих результатів у відповідній сфері суспільних інтересів, з безпосереднім залученням до процесів громадських організацій, рухів та основних стейкхолдерів.

В науковій літературі простежуються різні підходи до визначення поняття «державна політика».

Перший підхід акцентується на ролі держави. До групи науковців, що його підтримують у своїй працях, зокрема належать Н. Р. Нижник, С. Д. Дубенко, В. І. Мельниченко, що визначають державну політику як «сукупність цілей і завдань, що практично реалізується державою, і засобів, які нею використовуються» [4, с. 157], О. Рябічко, як «курсу діяльності уряду для задоволення потреб чи використання можливостей, сформульованого із зазначенням очікуваних результатів їх впливу на наявний стан справ і конкретне розв'язання проблем» [5, с. 219], та О. В. Лаврук за його визначенням «державна політика це – безперервний циклічний процес сформований владними структурами, котрий включає сукупність послідовних дій, взаємодію різних взаємопов'язаних елементів і інституцій з притаманними їм функціями й засобами досягнення кінцевих результатів (схвалення політики)» [6, с. 258].

На нашу думку, наведений підхід недостатньо комплексний, оскільки не відповідає одній з базових конституційних засад викладених у статті 3 Конституції України відповідно до якої «Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави» [16]. Відповідно будь-яке визначення, що не враховує направленості на задоволення суспільних інтересів та не передбачає інших суб'єктів її реалізації окрім органів влади, є не достатньо опрацьованим.

Погоджуючись із думкою О. В. Лаврук про циклічність процесу формування політики, не може погодитися з думкою, що саме політична воля держави та потреба її структури є причиною зазначених циклів.

Не заперечуючи значний вплив держави на вибір, формування, реалізацію, контролю, координацію державної політики, та вирішальну роль у нормотворенні та правовому її оформленні, зазначимо, що само поняття циклічності говорить про безперервність цього процесу. Безперервність це природний процес, він не базується на штучних та відірваних від суспільства державних рішен-

нях, які нав'язують суспільству свій порядок денний, в основі безперервності політики, лежить безперервність потреб та запитів суспільства. Держава може не визначитися зі своєю політикою у певній сфері, або визначити її помилково. Але сам по собі цей факт не означитиме відсутність суспільної потреби у політиці в певній сфері, або, що помилково обрана політика може змінити реальну потребу суспільства на штучно визначену.

На нашу думку помилково розглядати явище державної політики без причинно-наслідкового зв'язку із суспільством як на стартовому етапі так і на всіх наступних етапах, через безперервність взаємодії та ефективність зворотного зв'язку із суспільством. Останній пункт, особливо важливий для кореляції державної політики, де зміни відбуваються як реакція на результати виконання державної політики та на зовнішні непередбачені фактори.

Друга група вчених, саме робить акцент саме на пріоритетній ролі суспільства в державній політиці.

Так, В. І. Андріяш зазначає державна політика – це оптимальний синтез об'єктивних тенденцій суспільного розвитку і суб'єктивних суджень людей про власні інтереси в суспільстві [7]. Таке визначення в цілому відповідає сучасній концепції постіндустріального розвитку суспільства, де в голову кута ставляться права та інтереси людини.

Подібна думка зокрема висловлюється академіком О. Г. Пухкал «завдання публічної політики – створити механізми виявлення і забезпечення суспільного інтересу. Публічна політика означає легітимний спосіб формування та публічне схвалення політики. [3, с. 110].

В цілому більше погоджуючись з думкою другої групи вчених, проте вважаю більш слушним наукові висновки Д. В. Задихайло, який поєднавши ці дві позиції наголошує на важливості, ролі й держави й суспільства в безперервності взаємодії та ефективного зворотного зв'язку із суспільством при формуванні та реалізації політики держави. Так він наполягає на необхідності універсального механізму формування державної політики, що кореспондує відповідні інститути галузей права та законодавства та має передбачати участь у правовідносинах громадянського суспільства, органів державної влади та місцевого самоврядування. «Мають бути передбачені й основні правові форми об'єктивації змісту політики держави, як у цілому, так і окремих її напрямів, система заходів щодо її реалізації та контролю» [17, с. 139] та «Важливим політико-юридичним чинником забезпечення суспільного господарського порядку є необхідність досягнення суспільно-політичної згоди щодо положень політики» [18, с. 220].

Враховуючи аналіз вищезазначених науковців та поєднавши його з наведеною вище квінтесенцією поняття державної політики у перелічених нормативно-правових актах, пропонуємо визначити поняття *Державної політики* – як системної діяльності держави з виявлення суспільного інтересу та забезпечення досягнення суспільно-політичної згоди у приватних та публічних складових такого інтересу, який і визначає принципи, цілі та пріоритетні завдання, для реалізації соціально-справедливого, системного, цілеспрямованого, взаємопов'язаного, циклічного та безперервного процесу, що у взаємодії та синтезі діяльності державних та суспільних інституцій на всіх етапах формування та реалізації політики, досягає суспільно потрібного результату.

Зазначене визначення «державної політики», на нашу думку доцільно викласти в Законі України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики», через додавання статті 1¹ «Поняття та сутність державної політики».

Досягнення соціально важливих результатів у відповідній сфері державної політики досягається узгодженими діями її владних та суспільних суб'єктів через низку нормотворчих, організаційних, економічних, господарських, матеріально та нематеріально-стимулюючих, адміністративно-правових засобів. Які гарантують забезпечення

прав та інтересів кожного члена суспільства через стійкість до внутрішніх та зовнішніх факторів, а також забезпечують соціально-справедливий суспільний розвиток та суспільне схвалення політики.

Вищезазначені визначення та підходи є вірними і для державної політики у сфері захисту прав споживачів, з врахуванням її специфіки та особливостей.

Правовим підґрунтям для споживчої політики в Україні є стаття 42 Конституції України де захист прав споживачів та сприяння діяльності їх громадських об'єднань проголошено конституційним обов'язком держави. Такі обов'язки мають трансформуватися у відповідний напрям державної економічної політики. Реалізації економічної політики, має відповідати формі визначеної у статті 9 Господарського Кодексу України (далі ГК України) та складатися з пріоритетів, цілей, завдань та засобів. На сьогодні у частині першій статті 10 ГК України де визначено зміст основних напрямів економічної політики держави, пряму споживчої політики немає. Втім на необхідність такої політики вказує частина третя статті 10 ГК України, де зазначено, що «у соціально-економічній сфері держава здійснює соціальну політику захисту прав споживачів».

На сьогодні визначення поняття державної політики у сфері захисту прав споживачів відсутня не тільки в ГК України, але і в Законі України «Про захист прав споживачів», Законі України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» та Концепції державної політики у сфері захисту прав споживачів на період до 2020 року від 29 березня 2017 р. № 217-р, де зазначений термін використовується.

На важливості врегулювання в європейських реаліях питань захисту прав споживачів актами господарського права наголошено зокрема В. К. Мамутова й О. О. Чупило, заявив що «захист прав споживачів у європейському законодавстві варто розглядати як складову частину європейського антимонопольного законодавства» [19, с. 94].

О. В. Зверева визначає споживчу політику – як «політику держави, що спрямована на створення сприятливих умов для насичення споживчого ринку якісною та безпечною продукцією і підвищення рівня захисту здоров'я й безпеки споживачів, та удосконалення законодавства про захист прав споживачів» [8, с. 5].

Є. В. Ромат розширив розуміння цього явища зазначив, «споживча політика – це цілеспрямована та системна діяльність органів державного управління, яка має на меті ефективне регулювання суспільно важливих питань у сфері споживачів в інтересах кожного зі споживачів та водночас в інтересах усього суспільства, забезпечуючи при цьому дотримання прав споживачів за допомогою правових, адміністративних та економічних інструментів державного впливу з залученням громадськості та індивідуальної ініціативи споживачів» [9, с. 34].

В. В. Толстоног зазначає, що «Споживча політика – це процес діяльності системи суспільних, державних і муніципальних інститутів, спрямований на захист законних прав та інтересів споживача, формування активної громадянської позиції особистості в сфері споживання, розвиток споживчої культури населення, вдосконалення споживчого законодавства» [20, с. 142].

В. Д. Мужайло та О. О. Слободянюк акцентують на «необхідності формування державою та інститутами, за посередництвом яких реалізується політика у сфері захисту прав споживачів не тільки правової бази, але і суспільної атмосфери та правил поведінки учасників споживчого процесу: формування у виробників правил поведінки у відносинах із споживачами, а у споживачів – усвідомлення, що вони можуть і мають захищати свої права» [10, с. 265].

В цілому погоджуючись з визначеними зазначеними науковцями, специфічними особливостями споживчої політики, вважаємо за необхідним врахувати

й особливості зазначені у Резолюції Генеральної Асамблеї ООН № 70/186 від 22 грудня 2015 [21], а також споживчому порядку денному Європейської комісії (COM/2012/0225 final) [22] та (COM(2020) 696 final) [23].

Крім того, додає специфіки й зовнішня військова та економічна агресія Росії проти України. Так, для нашої держави загроза поширення недобросовісних господарських практик існуватиме не тільки в період активних бойових дій, але і після їх припинення. Адже процес зняття санкцій з Росії буде розтягнутий у часі і залежати від політичних змін всередині країни агресора. Отже, велика протяжність кордону з країною де недобросовісні комерційні практики з виробництва та постачання контрафактної, а також контрабандної продукції набувають стратегічного значення для виживання економіки, потребуватимуть з боку України побудови надзвичайно ефективної системи захисту прав споживачів для протидії потоку контрафакту та іншого недобросовісного економічного впливу Росії.

Сьогодні система захисту прав споживачів в Україні не відповідає європейській, адже за своєю суттю складається з одного суб'єкту, яким є Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. Для цього органу, питання захисту прав споживачів є другорядними, а питання координації та кооперації дій із суспільством притаманні для європейських практик взагалі не передбачається серед напрямів діяльності служби [24].

Отже, євроінтеграційні зобов'язання України з наближення систем вимагають істотних змін у наявній системі захисту прав споживачів.

Враховуючи всі вищезазначені фактори, пропонуємо сформувати наступну специфіку викликів перед державою для її розв'язання споживчою політикою, такі як необхідність: функціонування системи суспільних та державних (муніципальних) інститутів; спрямованості на захист всіх прав споживача; розширення прав та можливостей споживачів, щодо впливу на управління розумною, стійкою та інклюзивною економікою через надійну систему принципів та інструментів; прийняття і вдосконалення не тільки правової бази, але і інструментів та інститутів, що утворюють суспільну атмосферу та правила поведінки сторін споживчого ринку; врахування нерівного статусу споживача у правовідносинах із суб'єктами господарювання, який потребує особливих умов державного та недержавного захисту; врахування особливостей цифрової трансформації суспільства, специфіки електронної комерції, донесення споживчої інформації та захисту; забезпечення довіри споживача до ринку, що ґрунтується на об'єктивних гарантіях непорушності прав та інтересів споживачів як в стаціонарній, так і дистанційній торгівлі; обов'язковості створення умов для високої обізнаності про права та інтереси споживачів як серед споживачів, так і серед суб'єктів господарювання; своєчасного доступу до об'єктивної та достовірної інформації; обов'язковості інтеграції питань захисту прав та інтересів споживачів до будь-якої іншої політики; забезпечення суспільного розуміння дуальності загроз з боку недобросовісних господарських практик для споживчої політики та політики із захисту добросовісної економічної конкуренції; необхідності забезпечення прозорості ланцюжків постачання продукції та єдиної мережі безпеки та якості від ферми чи фабрики до споживача; прозорості розрахунків на ринку; забезпечення захисту прав споживачів вразливих у наслідок проявів обставин неперебірливої сили, невеливання наслідків агресивного економічного впливу окремих держав (в контексті гарантії права на базові потреби); участь та представництво в міжнародних інституціях з захисту прав споживачів; вжиття заходів споживчого та господарського впливу (через свідомий вибір) на господарські практики, що порушують права споживачів. використання споживчої політики на розв'язання проблем справедливого розподілу благ, забезпечення соціальної рівності

та справедливості, а також раціоналізації, екологізації споживання та виробництва.

Врегулюванню викликів соціальної справедливості, сьогодні у світі надається перевага у застосовуванні споживчої політики. Так, у Резолюції Генеральної Асамблеї ООН А/70/186/ від 15 грудня 2015 року зазначено «зміцнення прав у сфері захисту прав споживачів, можна розглядати як частину стратегії з ліквідації бідності та забезпечення соціальної та економічної справедливості для незахищених категорій населення. Перевага захисту прав споживачів полягає у зосередженості не лише на доходах бідних, а й на їх витратах» [21].

Також, важливо врахувати, що через інфляцію, стагнацію економіки та відтік мільйонів споживачів (як біженців) за кордон внаслідок воєнного вторгнення, зростається споживчий попит. Збільшується загроза неповернення значної їх кількості навіть після припинення бойових дій. Після припинення бойових дій в до цивільного життя повернуться сотні тисяч військових, з загостреним відчуттям справедливості, які вважатимуть, що їх жертва та жертва їх загиблих побратимів була спрямована на побудову в Україні, щасливого, успішного та справедливого суспільства. Тому, дріб'язкове побутове щоденне безправ'я та неможливість захистити свої права може сприйматись як зневага до їх ратного подвигу.

При проведенні споживчої політики перед державою постає дуальне завдання сприяти поверненню споживачів, ефективному захисту їх прав та забезпечення стрімкого економічного розвитку України через формування економічного патріотизму, що має гуртуватись на одній з найкращих систем захисту прав споживачів у світі.

Але, тут негативні наслідки війни, (через підвищену увагу світового суспільства, надання Україні статусу кандидата в члени ЄС [25] та офіційні запевнення у підтримці надані нашій державі 4–5 липня 2022 на Міжнародній конференції з питань відновлення України у м. Луган (URC 2022) [26]) утворює для України вікно можливостей яке дозволяє нашій державі побудувати унікальну за ефективністю систему захисту прав споживачів як взірць найкомфортнішого та най захищеного демократичного суспільства. Потрібно не просто скопіювати найкращий іноземний досвід з розбудови ефективної системи захисту прав споживачів, а проаналізувавши найбільш успішні з наявних, створити покращену версію цієї системи, став драйвером ЄС, задавши тренд, вчитися у України.

Враховуючи зазначене, пропонуємо додати в Закон України «Про захист прав споживачів» статтю 2¹ «Державна політика у сфері захисту прав споживачів» в якій визначити зазначену політику – як *системну цілеспрямовану, взаємопов'язану, соціально-справедливу, циклічну, екологічно-сприятливу діяльність держави, що через досягнення суспільно-політичної згоди приватних інтересів з публічними, сумісності та безперервності взаємодії всіх національних та європейських елементів системи захисту прав споживачів, забезпечує беззаперечність гарантії високого рівня захисту всіх задекларованих прав споживачів.*

Також, подібне визначення доцільно врахувати при визначенні напрямку споживчої політики, який необхідно додати до основних напрямків економічної політики визначеної у статті 10 ГК України.

Відповідно до наведеного визначення поняття «Державна політика у сфері захисту прав споживачів», пропонуємо визначити *метою споживчої політики України* розбудову ефективної національної системи захисту прав споживачів з гарантовано високим рівнем захисту споживчих прав, через встановлення її принципів, пріоритетних цілей та завдань, забезпечених ефективними та послідовними засобами та методами їх досягнення, зі створенням ефективної ієрархії у взаємодії всіх інститутів (суб'єктів) цієї системи.

Перед державною політикою у сфері захисту прав спо-

живачів в Україні на порядку денному стоїть не тільки тривіальне завдання захисту зазначених прав та євроінтеграції в зазначеній сфері, але і подолання наслідків військової агресії Росії. Сприяння одночасному поверненню споживачів, ефективному захисту їх прав та забезпечення стрімкого економічного розвитку України через формування економічного патріотизму, що має ґрунтуватись на побудові ефективної системи захисту прав споживачів сумісної з найкращими європейськими практиками.

Висновки.

1. Перед державою сформована специфіка пріоритетних завдань для їх розв'язання споживчою політикою, через активну участь суспільних інститутів в реалізації державної політики в цій сфері, цифрової трансформації ринку та споживчого захисту, екологізації та раціоналізації виробництва та споживання, соціальну відповідальність добросовісних суб'єктів господарювання.

2. *Державна політика* – це системна діяльність держави з виявлення суспільного інтересу та забезпечення досягнення суспільно-політичної згоди у приватних та публічних складових такого інтересу, який і визначає принципи, цілі та пріоритетні завдання, для реалізації соціально-справедливого, системного, цілеспрямованого, взаємопов'язаного, циклічного та безперервного процесу, що у взаємодії та синтєзі діяльності державних та суспільних інституцій на всіх етапах формування та реалізації політики, досягає суспільно потрібного результату

3. *Державна споживча політика* – це системна цілеспрямована, взаємопов'язана, соціально-справедлива, циклічна, екологічно-сприятлива діяльність держави, що через досягнення суспільно-політичної згоди приватних інтересів з публічними, сумісності та безперервності взаємодії всіх національних та європейських елементів системи захисту прав споживачів, забезпечує беззаперечність гарантії високого рівня захисту всіх задекларованих прав споживачів.

4. *Метою споживчої політики України є* – розбудова ефективної національної системи захисту прав споживачів з гарантовано високим рівнем захисту споживчих прав, через встановлення її принципів, пріоритетних цілей та завдань, забезпечених ефективними та послідовними засобами та методами їх досягнення, зі створенням ефективної ієрархії у взаємодії всіх інститутів (суб'єктів) цієї системи.

5. Рекомендовано визначення «державної політики», закріпити в Законі України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики», через додавання статті 1¹ «Поняття та сутність державної політики», поняття «державна споживча політика» та «мета споживчої політики України» закріпити в Законі України «Про захист прав споживачів» через додавання статті 2¹ «Державна політика у сфері захисту прав споживачів», з врахуванням зазначених визначень серед основних напрямів економічної політики визначених у статті 10 ГК України

ЛІТЕРАТУРА

1. Роль українського споживача в економіці та важливість використання РРО для простежуваності продукції на ринку та захисту споживчих прав. ДУ "ІЕПД ім. В.К. Макутова НАНУ. веб-сайт. URL: <http://www.iepd.kiev.ua/?p=12653> (дата звернення: 12.08.2023).
2. Задихайло Д.В. Економічна політика держави в системі правового і законодавчого забезпечення. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. – №3 (74). – С. 214–221. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/64321/Zaduxaylo_214.pdf (дата звернення: 12.08.2023).
3. Пухкал О. Г. Публічна та державна політика: єдність та відмінності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 24. – С. 106–112. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/24_2017/20.pdf (дата звернення: 12.08.2023).
4. Державне управління в Україні: організаційно-правові засади : навч. посіб. Н. П. Нижник та ін. ; за заг. ред. проф. Н. П. Нижник. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – 164 с.
5. Рябічко О. В. Державна політика регулювання підприємницької діяльності: механізми формування. *Актуальні проблеми державного управління*. – 2011. – № 1 (39). – С. 72–76.
6. Лаврук О. В. Сутність поняття державної політики. *Університетські наукові записки*. – 2018. – № 3–4. – С. 254–263. URL: <http://old.univer.km.ua/visnyk/1803.pdf> (дата звернення: 12.08.2023).
7. Андріяш В. І. Державна політика: концептуальні аспекти визначення. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. – 2013. № 9. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=626> (дата звернення: 12.08.2023).
8. Зверева О.В. Захист прав споживачів: навч. посіб. – Київ, 2007. – 192 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/CUL/10-Zahist_prag_sprozivachiv-Zvereva.pdf (дата звернення: 12.08.2023).
9. Ромат Є.В. /Теоретико-методологічні основи та основні напрями реалізації споживчої політики в системі державного управління. Споживча політика в системі державного управління: навч.-метод. посіб. – Київ, 2009. – 248 с.
10. Мужайло В.Д., Слободянюк О.О. Стан, проблеми та основні напрямки споживчої політики в Україні. *Вісник соціально-економічних досліджень* – 2004 – № 18. – С. 265–271
11. Тертишна Л. С. Господарсько-правові засоби реалізації державної регіональної політики. *Економічна теорія та право* – 2017 – № 3 (30) – С. 145–158 URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/3-145-158.pdf> (дата звернення: 12.08.2023).
12. Шабанов Р.І., Ждан М.Д. Щодо поняття господарсько-правових засобів державного регулювання економіки за законодавством України. *Господарське право і процес*. – 2016. – № 11. – С. 84–88 URL: <http://www.gpg-journal.kiev.ua/archive/2016/11/18.pdf> (дата звернення: 12.08.2023)
13. Подцерковний О.П. Господарське право: підручник. м. Одеса. вид. Фенікс. 2018. 616 с.
14. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом (далі ЄС) Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами з іншої: Закон України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 12.08.2023).
15. Про засади внутрішньої та зовнішньої політики: Закон України від 1 липня 2010 року № 2411-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text> (дата звернення: 12.08.2023).
16. Конституція України, (*Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 1996, № 30, ст. 141). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 12.08.2023).
17. Задихайло Д. В. Державна економічна політика та завдання правового регулювання. *Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого"*. сер. : Економічна теорія та право. – 2014. – № 1. – С. 138–147 URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Vnyua_etp_2014_1_16.pdf (дата звернення: 12.08.2023).
18. Задихайло Д. В. Економічна політика держави в системі правового і законодавчого забезпечення. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 3 (74) URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/64321/Zaduxaylo_214.pdf (дата звернення: 12.08.2023).
19. Макутов В.К., Чувпіло О.О., Господарське право зарубіжних країн: підручник для студ. юрид. спец. вищ. закладів. Міжнародний фонд «Відродження». – Київ: Ділова Україна, 1996. – 352 с.
20. Толстоног В. В., Державна політика у сфері захисту прав споживачів та її взаємозв'язок із державною споживчою політикою. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 3., с. 141–144 URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/3_2015/32.pdf (дата звернення: 12.08.2023).
21. Consumer protection. Resolution adopted by the General Assembly on 22 December 2015 70/186. URL: <https://documents-dds-ny>

un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/449/10/PDF/N1544910.pdf?OpenElement (дата звернення: 12.08.2023).

22. European Consumer Agenda. Communication from the commission to the European parliament, the council, the economic and social committee and the committee of the regions - Boosting confidence and growth COM/2012/0225 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52012DC0225> (дата звернення: 12.08.2023).

23. New Consumer Agenda Strengthening consumer resilience for sustainable recovery Communication from the commission to the European parliament and the council COM/2020/696 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0696> (дата звернення: 12.08.2023).

24. Про затвердження Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. Постанова КМУ від 2 вересня 2015 р. № 667 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/667-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.08.2023).

25. Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС/ Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України/ URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-otrimala-status-kandidata-na-chlenstvo-v-yes> (дата звернення: 12.08.2023).

26. Outcome Document of the Ukraine Recovery Conference URC2022: 'Lugano Declaration' (Lugano, 4–5 July, 2022). ReliefWeb Response (RW Response) is a specialised digital service of the United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA). URL: <https://reliefweb.int/report/ukraine/outcome-document-ukraine-recovery-conference-urc2022-lugano-declaration-lugano-4-5-july-2022> (дата звернення: 12.08.2023).